

Gimtosios kalbos mokykla prie Kopenhagos savivaldybės: ambasadorės Gintės Damušis istorijos pamoka

Gimtosios kalbos mokyklos prie Kopenhagos savivaldybės mokytoja **Reda Mieldažytė**

Pirmąjį 2016–2017-ųjų mokslo metų pusmetį Gimtosios kalbos mokyklos prie Kopenhagos savivaldybės lietuvių klasės dabartinės ir ankstesnės kartos mokiniai bei jų mamos užbaigė gyva Lietuvos istorijos pamoka, kurią pravedė ambasadorė Gintė Damušis. Papasakodama savo šeimos istoriją ambasadorė padėjo vaikams suvokti praeities įvykius ir priartėti prie komplikuoto nacių ir sovietų okupacinio laikotarpio Lietuvoje, perteikė istorinių kataklizmų blaškomus žmonių likimus. Damušių šeimos istorinės kelionės pasakojamoji gija prasideda laikinojoje Lietuvos sostinėje Kaune ir toliau driekiasi per pokario Vokietiją: nacių koncentracines ir vėliau dipukų – žmonių be vietos, pasak Jono Meko, – stovyklas; vėliau, persikėlus per Atlantą, atsiduriama Jungtinėse Amerikos Valstijose, Klivlande (Clevlend), ir tik po pusės amžiaus, susigrąžinus Trispalvę, parkeliaujama atgal į nepriklausomą Lietuvą.

Dar prieš susitikdami su ambasadore pamokų metu diskutavome, kokiomis temomis galima būtų pakalbinti ją. Mokinių klausimai subrandinti jų pačių asmeninės patirties, tikriausiai kasdien nenutylančio vidinio monologo apie savąją tapatybę ir gimtąją kalbą.

Kaip jūs išmokote lietuviškai? Ar jums buvo sunku išmokti lietuviškai? Ar buvo

sunku mokytis amerikietiškoje mokykloje? Kokia kalba kalbėjotės namuose su broliais ir seserimis? Ar jus vaikai erzino amerikietiškoje mokykloje ir ar vaikai juokėsi iš lietuviško vardo ir pavardės? Tokius paprastus ir kartu be galo egzistenciškai sudėtingus bei aktualius klausimus sugalvojo mokiniai.

Per vienuolika mano mokytojavimo šeštadieninėje Gimtosios kalbos mokykloje prie Kopenhagos savivaldybės metų lietuvių klasėje mokėsi apie šimtą lietuvių kilmės vaikų, atvykusių iš Lietuvos ar gimusių Danijoje. Dirbdama lietuvių kalbos mokytoja neišvengiamai susidurdavau ne tik su lietuviškos tapatybės iššūkiais, bet ir privalumais – ir tai buvo analizuojama su tėvais šviečiamojo pobūdžio seminaruose, o su vaikais kalbamasi pamokų metu. Gyvenant emigracijoje tapatybės klausimo problematika visada paaštrėja – šias problemas patyrė, kaip žinome, ir prieškarinės bei pookupacinės bangos Lietuvos emigrantai: vieni ištirpo daugumos jūroje, kiti iš kartos į kartą perduoda lietuvišką žodį ir pasididžiavimą, jog geba kalbėti seniausia indoeuropiečių kalba. Todėl norisi perpasakoti vieną su šia tema susijusį epizodą iš ambasadorės Gintės Damušis lietuviškos tapatybės kelio, jis parodo, kad ši kelionė yra būtinai koreguojama mūsų tėvų, be jų rezistencinio užsispyrimo sunku atlaikyti mus supančio pasaulio spaudimą.

Vieną dieną Gintė sugrįžo iš mokyklos šiek tiek nuliūdusi ir susikrimtusi. Tokias vaiko nuotaikas tuoj pat pastebėjo tėvas Damušis. Pasirodo, Pasirodo, mergaitės liūdesio priežastis buvo lietuviškas vardas ir pavardė: „vaikai juokiasi ir vadina mane Damūūūūūūūūūšis“. Tėvas paprašė dukros atnešti telefonų knygą ir paklausė, kokią pavardę ji norėtų išsirinkti. Galbūt Smith? Pasirodė, jog Smith pavardės telefono abonentų buvo daugybė, ši pavardė driekėsi per kelis puslapius. O Damušis buvo vienui vienintelė pavardė ir tik vienas šiai pavardei priklausantis telefono numeris. Pasvarstymai ar diskusijos šia tema tegul lieka atviri ir individualūs. Tačiau ambasadorė leido apie tai pasvarstyti patiems vaikams teigdama, jog visgi nėra nieko skausmingo ir pavojingo vadintis šiek tiek kitoniškiau, o priklausomybė mažos tautos kalbai, retas vardas ir pavardė neretai gali būti ir didelis privalumas.

Vėliau, gimnazijos metais, matome mūsų ambasadorę Gintę Damušis tapatybės atžvilgiu tvirtai apsisprendusią asmenybę, kuri, naudodamasi vakarietiška laisve, drįsta atvirai leistis į didelius politikos žaidimus. Gintė kartu su dar trimis Detroito gimnazijoje besimokančiomis lietuvaitėmis sudarė aktyvų ketvertuką. Šis kvartetas aidi gimnazijoje tarsi šimtabalsis choras: aktyviai dalyvauja politinėse demonstracijose prieš Lietuvos sovietinę okupaciją, susitinka su politikais, gimnazijoje bendraamžius supažindina su Lietuvos vardu, kalba bei istoriniu likimu.

Užbaigus ambasadorei savo pasakojimą, mokiniai dalijosi pamąstymais apie

savąją tapatybę ir lietuvių kalbos vaidmenį jiems gyvenant Danijoje. Štai pirmosios mokyklos moksleivių kartos mokinė, dabartinė gimnazistė Marija Merkytė, rišlia lietuvių kalba, taisyklingai kirčiuodama žodžius, teigia: „Nors gimiau Danijoje ir mano tėvas, o vėliau patėvis buvo danas, tačiau visada su savo mama kalbėjau tik lietuviškai. Kalbėti daniškai su savo mama negaliu – tai būtų didelė nepagarba jai. Aš turiu daug draugų Lietuvoje ir Lietuva yra mano antrieji namai, o mano draugai danai dažnai pastebi, jog turėti dvi gimtąsias kalbas yra didelis privalumas.“

Na, o toliau po susitikimo su ambasadore Ginte Damušis savo mintimis apie lietuvių gyvenimo verpetus karo akistatoje, apie emigranto gyvenimą ir apie lietuviškos tapatybės ugdymą gyvenant už Atlanto, kai bet koks ryšys su tėvų gimtine buvo uždraustas ir sunkiai įmanomas, savo namų darbų pamąstymuose dalijasi mokiniai Evita, Rugilė, Arnas, Lukas ir Mantas. Mokiniai užfiksavo jiems didžiausią įspūdį padariusius ir atmintyje išlikusius pasakojimo momentus: apie šeimą ir motinos stiprybę, nelengvus emigracinius universitetus atvykus į naują kraštą ar Amerikos lietuvių lietuviškas mokyklas. Mokinių darbeliai parašyti savarankiškai, šiek tiek mokytojai pataisius sudėtingiausius lietuvių kalbos gramatikos ir rašybos atvejus.

Gintės pasakojimas kaip istorijos pamoka. Mes sužinojome, kaip žmonėms buvo sunku gyventi per karą Lietuvoje. Man paliko įspūdį, kad Gintės mokykloje mokėsi daugiau kaip šeši šimtai vaikų, kurie norėjo eiti į lietuvių pamokas ir mokytis. Kai grįžau namo, papasakojau apie jūsų apsilankymą visai šeimai – visiems labai patiko Gintės pasakojimas.

Rugilė,
11 metų.

Man labai patiko jos mama – ji kaip didvyrė su dviem mažais vaikais (vienerių ir trejų metukų) ėjo ieškoti savo vyro į Vokietiją. Gintės tėtis buvo profesorius, bet kai atvažiavo į Ameriką, jis negalėjo dirbti savo darbo, bet dirbo sunkų darbą – maišė fabrike dažus, tačiau po truputį mokėsi anglų kalbos ir vėliau grįžo prie chemijos profesijos.

Arnas, 13 metų

Man labai keista, kad jos du broliai gimė Kaune, jos sesuo gimė Vokietijoje, o ji

pati gimė Amerikoje. Man padarė įspūdį, kad Gintės tėvelis Kauno universiteto profesorius maišė dažus. Ambasadorės tėvų gyvenimo istorija pasakoja, kad nėra lengva atvykus į naują šalį.

Evita, 9 metai

Aš žaviuosi, kad Gintės mama išdrįso keliauti su mažais vaikais į Vokietiją ieškoti savo vyro. Gerai, kad ji mokėsi lietuvių kalbos. Gintė mokėdama lietuviškai ir angliškai gali gyventi Lietuvoje ir Amerikoje. Ji dirba Lietuvai svarbų darbą.

Lukas, 12 metų

Buvo įdomu sužinoti, kaip ambasadorė išmoko lietuvių kalbos. Kaip ir mes, ji lietuvių kalbos mokėsi tik šeštadieniais Amerikos lietuvių įkurtoje mokykloje. Buvo įdomu išgirsti, kaip jos tėvą vokiečiai išsiuntė į lagerį, o tada jos mama vyko į Vokietiją ieškoti savo vyro. Iš Vokietijos visa šeima keliavo į Ameriką. Gintės tėvai Amerikoje įkūrė lietuvių mokyklėlę-stovyklą. Ši mokykla tebeveikia dar ir dabar, čia vasarą atvažiuoja daug lietuvių mokytis lietuvių kalbos.

Mantas, 12 metų

Mokyklos archyvo nuotraukos

Spausdinta žurnale „Pasaulio lietuvis“, 2017 m. balandžio numeryje.

pasauliolietuvis.lt

Mielai pasidalysime žurnale skelbiamais tekstais ir nuotraukomis, tik prašome nurodyti informacijos šaltinį ir autorius.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS